

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. balandžio 25 d.*

„Socialinė politika — Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje — Direktyva 2000/78/EB — 2 straipsnio 2 dalies a punktas, 10 straipsnio 1 dalis ir 17 straipsnis — Diskriminavimo dėl seksualinės orientacijos draudimas — „Faktinių aplinkybių, leidžiančių daryti prielaidą dėl diskriminacijos“ sąvoka — Įrodinėjimo pareigos koregavimas — Veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios sankcijos — Asmuo, prisistatantis kaip profesionalaus futbolo klubo valdytojas ir visuomenės tokiu laikomas — Vieši pareiškimai, kad homoseksualiu laikomas futbolininkas negali būti įdarbintas“

Byloje C-81/12

dėl *Curtea de Apel București* (Rumunija) 2011 m. spalio 12 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2012 m. vasario 14 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Asociația Accept

prieš

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič, Teisingumo Teismo pirmininkas, einantis trečiosios kolegijos teisėjo pareigas, V. Skouris, teisėjai E. Jarašiūnas, A. Ō Caoimh (pranešėjas) ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas N. Jääskinen,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. sausio 23 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Asociația Accept*, atstovaujamos advokato R.-I. Ionescu,
- *Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*, atstovaujamos C.F. Asztalos, C. Nuică ir C. Vlad,
- Rumunijos vyriausybės, atstovaujamos R. H. Radu, E. Gane ir A. Voicu,
- Europos Komisijos, atstovaujamos J. Enegren ir C. Gheorghiu,

* Proceso kalba: rumunų.

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 85), 2 straipsnio 2 dalies a punkto, 10 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio išaiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Asociația Accept* (toliau – *Accept*) ir *Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării* (Nacionalinė kovos su diskriminacija taryba, toliau – CNCD) dėl šios sprendimo iš dalies atmesti skundą, pateiktą po asmens, prisistatančio kaip profesionalaus futbolo klubo valdytojas ir visuomenės tokiu laikomo, viešų pareiškimų, kad klubas negali įdarbinti homoseksualių laikomo futbolininko.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Pagal Direktyvos 2000/78 1 straipsnį jos „tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.“
- 4 Pagal šios direktyvos 15, 28, 31 ir 35 konstatuojamąsias dalis:

„(15) kadangi faktų, pagal kuriuos galima daryti prielaidą, jog buvo tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, įvertinimas yra nacionalinių teismų ar kitų kompetentingų institucijų reikalas pagal nacionalinę teisę ar praktiką <...>

<...>

(28) ši direktyva nustato būtiniausius reikalavimus, tokiu būdu suteikdama valstybėms narėms galimybę įdiegti palankesnes nuostatas arba jas toliau taikyti. <...>

<...>

(31) taisyklės dėl įrodinėjimo pareigos turi būti koreguojamos, kai susiduriama su *prima facie* diskriminacijos byla, o siekiant veiksmingai įgyvendinti vienodo požiūrio principą, įrodinėjimo pareiga turi būti grąžinama atsakovui, kai pateikiami tokios diskriminacijos įrodymai. <...>

<...>

(35) valstybės narės turėtų numatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias sankcijas, taikomas už šioje direktyvoje numatytų įsipareigojimų pažeidimus.“
- 5 Šios direktyvos 2 straipsnio „Diskriminacijos sąvoka“ 1–3 dalyse nurodyta:

„1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

- a) tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu;

<...>

3. Priekabiavimas laikomas šio straipsnio 1 dalyje apibrėžta diskriminacija, jei dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nepageidaujamu elgesiu siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriamas bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka. Tokiu atveju priekabiavimo sąvoką galima apibrėžti pagal valstybių narių nacionalinius įstatymus ir praktiką.“

6 Pagal Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalį:

„Neviršijant [Europos Sąjungai] suteiktų įgaliojimų, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas:

- a) įsidarbinant, savarankiškai įsidarbinant ar darbo sąlygoms, įskaitant atrankos kriterijus ir priėmimo į darbą sąlygas, visoms veiklos rūšims ir visais profesinės karjeros etapais <...>

<...>“

7 Direktyvos 2000/78 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta: „valstybės narės gali įdiegti arba toliau taikyti nuostatas, kurios būtų palankesnės vienodo požiūrio principo įgyvendinimui, nei šioje direktyvoje nustatytos.“

8 Pagal šios direktyvos 9 straipsnį:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad šioje direktyvoje numatytoms pareigoms vykdyti visiems asmenims, manantiems, kad jie nukentėjo, kadangi jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, būtų prieinamos teismo ir (arba) administracinės procedūros <...>.

2. Valstybės narės užtikrina, kad asociacijos, organizacijos arba kiti juridiniai asmenys, kurie pagal jų nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus yra teisėtai suinteresuoti, kad būtų užtikrintas šios direktyvos nuostatų laikymasis, gali nukentėjusiojo vardu arba jį remiant, gavus jo arba jos sutikimą dalyvauti šioje direktyvoje nustatytiems išipareigojimams įgyvendinti numatytoje teismo ir (arba) administracinėse procedūrose.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalys nepažeidžia nacionalinių taisyklių, kuriomis nustatomi terminai, per kuriuos turi būti iškeltos bylos dėl vienodo požiūrio principo.“

9 Tos pačios direktyvos 10 straipsnio „Įrodinėjimo pareiga“ 1–4 dalyse nurodyta:

„1. Valstybės narės taiko tokias pagal jų nacionalines teismų sistemas priemones, kurios yra būtinos užtikrinti, jog tais atvejais, kai asmenys, manantys, kad jie nukentėjo, kadangi jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, teismui ar kitai kompetentingai institucijai nurodo faktines aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, pats atsakovas turi įrodyti, kad vienodo požiūrio taikymo principas nebuvo pažeistas.

2. Šio straipsnio 1 dalis netrukdo valstybėms narėms nustatyti ieškovams palankesnes įrodymų taisykles.

3. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma baudžiamajam procesui.

4. Šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalys taip pat taikomos pagal 9 straipsnio 2 dalį pradėtiems teisiniams procesams.“

10 Direktyvos 2000/78 17 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės sankcijoms, taikytinoms už nacionalinių nuostatų, priimtų pagal šią direktyvą, pažeidimus nustato taisykles ir imasi visų priemonių, būtinų jų taikymui užtikrinti. Sankcijos, kurias gali sudaryti kompensacijos nukentėjusiajam sumokėjimas, turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. <...>“

Rumunijos teisė

11 Direktyva 2000/78 perkelta į vidaus teisę 2000 m. rugpjūčio 31 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 137/2000 dėl visų diskriminacijos formų prevencijos ir nubaudo už ją, kuris buvo iš dalies pakeistas ir vėliau papildytas visų pirma 2006 m. liepos 14 d. Įstatymu Nr. 324 ir iš naujo paskelbtas 2007 m. vasario 8 d. (2007 m. vasario 8 d. *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 99, toliau – Vyriausybės nutarimas Nr. 137/2000).

12 Pagal Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 2 straipsnio 11 dalį dėl diskriminuojančių veiksmų atsižvelgiant į atvejį įstatyme numatytomis sąlygomis kyla civilinė, administracinė ar baudžiamoji atsakomybė.

13 Pagal Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 5 straipsnį pažeidimu laikomas asmens dalyvavimo ekonominėje veikloje susiejimas su jo seksualine orientacija.

14 Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 7 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad pažeidimą sudaro fizinio ar juridinio asmens atsisakymas įdarbinti asmenį visų pirma dėl jo seksualinės orientacijos, išskyrus įstatyme numatytus atvejus.

15 Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 15 straipsnyje nurodyta:

„Pažeidimą sudaro <...> bet kokie veiksmai, kuriais siekiama įžeisti asmens orumą arba sukurti bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką asmens, asmenų grupės ar bendruomenės atžvilgiu dėl jų <...> seksualinės orientacijos, išskyrus atvejus, kai šiems veiksams taikoma baudžiamoji teisė.“

16 Pagal Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 20 straipsnį:

„1. Asmuo, manantis, jog buvo diskriminuojamas, gali kreiptis į [CNCD] per vieną metų laikotarpį nuo faktinių aplinkybių susiklostymo dienos arba nuo dienos, nuo kurios jis galėjo apie jas sužinoti.

2. Spendimą dėl prašymo priima [CNCD] valdančioji kolegija <...>

<...>

6. Sinteresuotas asmuo turi įrodyti, kad egzistuoja faktinės aplinkybės, leidžiančios daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, o asmuo dėl kurio pateiktas skundas, privalo įrodyti, kad faktinės aplinkybės nėra diskriminacija. <...>

7. Valdančioji kolegija dėl prašymo priima sprendimą per 90 dienų nuo jo pateikimo; šiame [sprendime] nurodoma: <...> baudos sumokėjimo tvarka, <...>

<...>“

17 Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 26 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtinta:

„1. Už <...> 5–8 <...> ir 15 straipsniuose numatytus pažeidimus baudžiama bauda nuo 400 iki 4 000 RON, jei diskriminuojamas fizinis asmuo, arba bauda nuo 600 iki 8 000 RON, jei diskriminuojama asmenų grupė ar bendruomenė.

2. Sankcijos gali būti skiriamos ir juridiniams asmenims. <...>“

18 Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 27 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Bet kuris asmuo, manantis esąs diskriminacijos auka, gali pagal bendrąją teisę teismo prašyti atlyginti žalą ir grąžinti iki diskriminacijos buvusią padėtį arba panaikinti dėl jos susidariusią padėtį. Norint pateikti šį prašymą <...> nebūtina pateikti skundo [CNCD].“

19 Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 28 straipsnio 1 dalis išdėstyta taip:

„Nevyriausybines organizacijos, kurių tikslas ginti žmogaus teises arba kurios turi teisėtą interesą kovoti su diskriminacija, turi teisę imtis veiksmų, jeigu jų veiklos srityje paaiškėja diskriminavimo atvejų ir daroma žala bendruomenei ar asmenų grupei.“

20 Iš dalies pakeisto ir vėliau papildyto 2001 m. liepos 12 d. Vyriausybės nutarimo Nr. 2 dėl nubaudimo teisinės tvarkos (2001 m. liepos 25 d. *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 410, toliau – Vyriausybės nutarimas Nr. 2/2001) 5 straipsnio 2 dalyje nurodyta:

„Už pažeidimus daugiausia baudžiama: a) įspėjimu; b) bauda; c) viešaisiais darbais.“

21 Pagal Vyriausybės nutarimo Nr. 2/2001 7 straipsnio 1 dalį „įspėjimas – tai pažeidėjo perspėjimas žodžiu ar raštu apie padaryto pažeidimo pavojų visuomenei, kartu su nurodymu laikytis teisės nuostatų“.

22 Pagal Vyriausybės nutarimo Nr. 2/2001 13 straipsnio 1 dalį baudos skyrimo senaties terminas yra šeši mėnesiai nuo faktinių aplinkybių susiklostymo dienos.

23 Vyriausybės nutarimo Nr. 2/2001 13 straipsnio 4 dalyje numatyta galimybė specialiais įstatymais nustatyti kitus sankcijų skyrimo senaties terminus.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

24 2010 m. kovo 3 d. nevyriausybė organizacija *Accept*, kurios tikslas – teikti remti lesbiečių, gėjų, biseksualų ir transeksualų teises ir jas saugoti, pateikė skundą prieš G. Becali ir *SC Fotbal Club Steaua București SA* (toliau – *FC Steaua*), teigdama, kad buvo pažeistas vienodo požiūrio principas įdarbinimo srityje.

25 Grįsdama savo skundą *Accept* teigė, kad per interviu dėl galimo profesionalaus futbolininko X perkėlimo ir tariamos jo seksualinės orientacijos 2010 m. vasario 13 d. G. Becali padarė pareiškimus, kurių tekstas pateikiamas šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą pirmajame klausime. Visų pirma

iš šių pareiškimų matyti, kad G. Becali, užuot įdarbinęs homoseksualių laikomą futbolininką, verčiau pasinaudotų žaidėjo iš jaunimo komandos paslaugomis. *Accept* teigimu, dėl žurnalistų spėjimų, kad X yra homoseksualus, kuriuos patvirtino G. Becali, su šiuo žaidėju nebuvo pasirašyta darbo sutartis.

- 26 *Accept* nurodė, kad G. Becali tiesiogiai diskriminavo dėl seksualinės orientacijos ir pažeidė lygybės principą įdarbinimo srityje, taip pat įžeidė homoseksualių asmenų orumą.
- 27 Kalbėdama CNCD apie kitą atsakovą, t. y. apie *FC Steaua*, *Accept* teigė, kad nepaisant to, jog G. Becali pareiškimai buvo išplatinti žiniasklaidoje, šis futbolo klubas niekada neteigė, jog šiems pareiškimams nepritaria. Priešingai *FC Steaua* taryba patvirtino, jog klube vykdoma tokia žaidėjų įdarbinimo politika, motyvuodama tuo, kad „komanda – tai šeima“ ir kad homoseksualas joje „keltų įtampą komandoje ir tarp žiūrovų“. Be to, *Accept* nuomone, tuo metu, kai G. Becali padarė nagrinėjamus pareiškimus, jis dar buvo *FC Steaua* akcininkas.
- 28 2010 m. spalio 13 d. sprendimu CNCD visų pirma nusprendė, kad pagrindinėje byloje susiklosčiusi situacija nepatenka į galimų darbo santykių taikymo sritį. Anot CNCD, G. Becali pareiškimai negalėjo būti laikomi padarytais darbdavio ar jo teisėto atstovo, arba už įdarbinimą atsakingo asmens, net jeigu pats G. Becali pareiškimų dieną buvo *FC Steaua* akcininkas.
- 29 Tačiau CNCD nusprendė, kad G. Becali pareiškimai priskirtini prie priekabiavimo kaip diskriminacijos formos. Todėl nubaudė jį įspėjimu, kuris yra vienintelė galima nuobauda pagal Vyriausybės nutarimo Nr. 2/2001 13 straipsnio 1 dalį, nes CNCD sprendimas buvo priimtas praėjus šešiams mėnesiams nuo nagrinėjamų faktinių aplinkybių susiklostymo dienos.
- 30 *Accept* dėl šio sprendimo pateikė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme ir iš esmės prašė pirmiausia jį panaikinti, paskui pripažinti, kad nagrinėjamos aplinkybės patenka į darbo sritį bei nustatyti, jog egzistuoja faktinės aplinkybės, leidžiančios daryti prielaidą dėl diskriminacijos, ir galiausiai vietoj įspėjimo skirti baudą.
- 31 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad 2008 m. liepos 10 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Feryn* (C-54/07, Rink. p. I-5187) jam nėra pakankama atrama tuo atveju, kai diskriminuojančius pareiškimus padaro asmuo, kuris negali įpareigoti personalą įdarbinančios bendrovės, bet kuris dėl savo glaudžių ryšių su šia bendrove gali lemti jos sprendimą ar bent jau gali būti laikomas asmeniu, šiam sprendimui galinčiu daryti lemiamą įtaką.
- 32 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad bet kuriuo atveju *FC Steaua* ir G. Becali santykiai yra netipiniai. Iš tiesų pagal teisę pastarasis pardavė savo turimas *FC Steaua* akcijas 2010 m. vasario 8 d., šis pardavimas prekybos registre įregistruotas tų pačių metų vasario 23 d., o diskriminuojantys pareiškimai padaryti 2010 m. vasario 13 d. Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad pagal Rumunijos teisę akcijų pardavimu galima remtis prieš trečiuosius asmenis tik po to, kai apie tai buvo pranešta visuomenei įrašant į prekybos registrą. Pasak prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, po akcijų pardavimo G. Becali viešas elgesys liko tas pats ir apie save jis kalbėjo kaip apie *FC Steaua* „rėmėją“. Tokiomis aplinkybėmis bent jau kolektyvinėje „vaizduotėje“ jis išsaugojo su *FC Steaua* tokius pačius santykius kaip ir iki savo akcijų pardavimo.
- 33 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, ar įrodinėjimo pareigos koregavimo atveju, kaip numatyta Direktyvos 2000/78 10 straipsnyje, profesionalaus futbolo klubui praktiškai būtų neįmanoma įvykdyti pareigos įrodyti, jog nėra diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos, nes įrodymas, kad toks klubas įdarbino žaidėjus, nepaisydamas jų seksualinės orientacijos, šio teismo nuomone, galėtų pažeisti teisę į privataus gyvenimo gerbimą.

- 34 Be to, šis teismas teigia, kad pagal Vyriausybės nutarimo Nr. 2/2001 13 straipsnio 1 dalį, jei CNCD priima sprendimą praėjus šešioms mėnesiams nuo atitinkamų faktinių aplinkybių susiklostymo, nepaisant jos nustatytos galimos diskriminacijos sunkumo laipsnio, ji negali skirti jokios baudos; ji tik gali skirti sankciją, t. y. „įspėjimą“ pagal to paties Vyriausybės nutarimo 7 straipsnio 1 dalį, kuriam netaikomas senaties terminas.
- 35 Tokiomis aplinkybėmis *Curtea de Apel București* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar taikytinos [Direktyvos 2000/78/EB] 2 straipsnio 2 dalies a punkto nuostatos, kai futbolo klubo akcininkas, kuris pats prisistato kaip pagrindinis jo valdytojas („patron“) ir žiniasklaidos bei visuomenės yra tokiu laikomas, žiniasklaidoje padaro tokius pareiškimus:
- „Netgi jei turėčiau uždaryti [*FC Steaua*], nepriimčiau į komandą homoseksualo. Gandai gandais, bet kaip galima parašyti kažką panašaus, jei tai netiesa, ir dar pirmajame puslapyje <...> Gali būti, kad (futbolo žaidėjas <...> X <...>) ne homoseksualas. O jei vis dėlto būtų? Vieną kartą pasakiau nei į velnią, nei į Dievą netikinčiam savo dėdei. Taigi pasakiau: „Tarkime, Dievo nėra. O ką, jei yra? Ką prarastum, jei priimtum komuniją? Nepatiktų patekti į rojų?“. Jis man pritarė. Likus mėnesiui iki savo mirties, priėmė komuniją. Kad Dievas jam atleistų. Gėjui nėra vietos mano šeimoje, o [*FC Steaua*] – mano šeima. Geriau žaisti su žaidėju iš jaunimo komandos nei su gėjumi. Mano nuomone, tai nėra diskriminacija. Niekas negali priversti manęs su kuo nors dirbti. Ne tik jie turi teises, aš irgi turiu teisę dirbti su kuo panorėjęs.“
- „Netgi jei turėčiau uždaryti *Steaua*, nepriimčiau į komandą homoseksualo! Gali būti, kad jis ne homoseksualas. O jei vis dėlto būtų? Gėjui nėra vietos mano šeimoje, o [*FC Steaua*] – mano šeima. Geriau žaisti su žaidėju iš jaunimo komandos, užuot turėti homoseksualą aikštelėje. Mano nuomone, tai nėra diskriminacija. Niekas negali priversti manęs su kuo nors dirbti. Ne tik jie turi teises, aš irgi turiu teisę dirbti su kuo panorėjęs. Net jei Dievas sapne 100 % mane užtikrintų, kad X nėra homoseksualas, vis tiek jo neimčiau! Laikraščiai per daug rašė apie jo homoseksualumą. Net jei [dabartinis žaidėjo X klubas] man jį duotų nemokamai, jo neimčiau! Galėtų būti didžiausias mušeika ir baisiausias girtuoklis <...>, jei yra homoseksualas, nenoriu daugiau apie jį nieko girdėti“
2. Kiek nurodytus pareiškimus galima laikyti „faktinėmis aplinkybėmis, leidžiančiomis daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos“, kaip numatyta Direktyvos 2000/78/EB <...> 10 straipsnio 1 dalyje, kiek tai susiję su atsakovu [*FC Steaua*]?
3. Kokios apimties yra *probatio diabolica*, jei perkeliama įrodinėjimo pareiga, kaip numatyta Direktyvos 2000/78/EB <...> 10 straipsnio 1 dalyje, ir iš atsakovo [*FC Steaua*] reikalaujama įrodyti, kad nebuvo pažeistas vienodo požiūrio principas, būtent tai, kad įdarbinimui seksualinė orientacija nedaro jokios įtakos?
4. Ar negalėjimas taikyti baudą diskriminacijos bylose pasibaigus šešių mėnesių senaties terminui, skaičiuojamam nuo faktinių aplinkybių susiklostymo dienos, kaip numatyta [Vyriausybės nutarimo Nr. 2/2001] 13 straipsnio 1 dalyje, atitinka [Direktyvos 2000/78/EB] 17 straipsnį, pagal kurį sankcijos diskriminacijos atvejais turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios?“

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

- 36 Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, jog tam, kad būtų konstatuota tiesioginė diskriminacija, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies a punktą, nereikia, kad turi būti identifikuojamas pareiškėjas, teigiantis, kad buvo tokios diskriminacijos auka (dėl 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyvos 2000/43/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (OL L 180, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 23), žr. minėto Sprendimo *Feryn* 23–25 punktus).
- 37 Be to, atsižvelgiant būtent į Direktyvos 2000/78 8 straipsnio 1 dalį, jos 9 straipsnio 2 dalimi jokių būdų nedraudžiama, kad valstybės narės nacionalinės teisės aktuose suteiktų teisėtą interesą turinčioms asociacijoms teisę imtis veiksmų šios direktyvos laikymuisi užtikrinti arba numatytų galimybę inicijuoti teismines ar administracines procedūras, kuriomis būtų siekiama iš šios direktyvos kylančių įpareigojimų įvykdymo, joms nebūtinai veikiant konkretaus pareiškėjo vardu arba net nesant identifikuojamo pareiškėjo (taip pat žr. minėto Sprendimo *Feryn* 27 punktą).
- 38 Jei valstybė narė tokią teisę numato, kartu skaitant Direktyvos 2000/78 8 straipsnio 1 dalį, 9 straipsnio 2 dalį ir 10 straipsnio 1, 2 ir 4 dalis matyti, kad ja taip pat nedraudžiama, kad pareiga pateikti įrodymų, kaip numatyta 10 straipsnio 1 dalyje, būtų taikoma ir tose situacijose, kai tokia asociacija pradeda procedūrą neveikdama konkretaus pareiškėjo vardu, jį remdama ar gavusi jo sutikimą. Šiuo atveju iš pačios antrojo ir trečiojo klausimų formuluotės išplaukia, kad, prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, įrodinėjimo pareigos koregavimas, kaip numatyta minėtos direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje, tam tikru atveju ir atsižvelgiant į Teisingumo Teismo atsakymus į šiuos klausimus gali būti taikomas pagrindinėje byloje.
- 39 Teisingumo Teisme neginčijama, kad *Accept* – tai Direktyvos 2000/78 9 straipsnio 2 dalyje nurodyto tipo asociacija, kad Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 28 straipsnio 1 dalimi jai suteikiama galimybė neveikiant konkretaus pareiškėjo vardu pradėti teismines ar administracines procedūras, kuriomis siekiama, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal šią direktyvą, ir kad ji gali būti laikoma „suinteresuotu asmeniu“ pagal to paties Vyriausybės nutarimo 20 straipsnio 6 dalį.

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

- 40 Pirmaisiais dviem klausimais siekiama iš esmės išsiaiškinti, ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalis ir 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad tokios faktinės aplinkybės, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, gali būti laikomos „faktinėmis aplinkybėmis, leidžiančiomis daryti prielaidą dėl diskriminacijos“, kalbant apie profesionalaus futbolo klubą, nors atitinkamus pareiškimus padarė asmuo, prisistatantis pagrindiniu šio klubo valdytoju ir žiniasklaidoje bei visuomenės tokiu laikomas, tačiau nebūtinai turintis įgaliojimus įpareigoti klubą ar atstovauti jam įdarbinimo srityje.
- 41 Šiuo atžvilgiu pirmiausia reikia priminti, kad vykstant procedūrai pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismui nepriklauso vertinti faktinių pagrindinės bylos aplinkybių arba nacionalinėms priemonėms ar situacijoms taikyti nuostatų, kurias jis aiškina, nes šie klausimai priskirtini išimtinai nacionalinių teismų kompetencijai (žr., be kita ko, 2006 m. kovo 30 d. Sprendimo *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, C-451/03, Rink. p. I-2941, 69 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką). Taigi Teisingumo Teismas neturi pareikšti savo nuomonės dėl to, ar pagrindinės bylos aplinkybės, kokios išdėstytos nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, parodo diskriminavimą dėl seksualinės orientacijos.

- 42 Kaip matyti pirmiausia iš Direktyvos 2000/78 15 konstatuojamosios dalies faktines aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl diskriminacijos, turi įvertinti nacionalinis teismas ar kita kompetentinga institucija pagal nacionalinę teisę arba praktiką (žr. 2012 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Meister*, C-415/10, 37 punktą). Pagal šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje numatytą mechanizmą, jei tokios aplinkybės nustatomos, tada atsakovas turi šioje institucijoje įrodyti, kad, nepaisant šios diskriminacijos apraiškos, vienodo požiūrio principas, kaip jis suprantamas pagal tos pačios direktyvos 2 straipsnio 1 dalį, nebuvo pažeistas.
- 43 Dėl to Teisingumo Teismas gali nurodyti nacionaliniam teismui visus Sąjungos teisės aiškinimo aspektus, kurie jam galėtų būti naudingi priimant sprendimą (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Feryn* 19 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką bei 2011 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Patriciello*, C-163/10, Rink. p. I-7565, 21 punktą).
- 44 Šiuo klausimu reikia nurodyti, kad iš Direktyvos 2000/78 1 straipsnio ir 3 straipsnio 1 dalies a punkto matyti, kad ji gali būti taikoma esant tokiai situacijai, kokia susiklostė pagrindinėje byloje įdarbinimo ir darbo srityje, kuri susijusi su pareiškimais dėl „galimybės įsidarbinti, įskaitant <...> priėmimą į darbą, sąlygų“.
- 45 Tokiai išvadai neturi įtakos aplinkybė, kuri buvo nurodyta per procesą pagrindinėje byloje, kad profesionalių futbolininkų įdarbinimo sistema negrindžiama viešu konkursu arba tiesioginėmis derybomis po atrankos procedūros, per kurią pateikiamos kandidatūros ir jos atrenkamos atsižvelgiant į darbdavio interesus. Iš tiesų iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad, atsižvelgiant į Sąjungos tikslus, Sąjungos teisė reglamentuoja sportinę veiklą tik tiek, kiek ji yra ekonominė veikla (žr., be kita ko, 1976 m. liepos 14 d. Sprendimo *Donà*, 13/76, Rink. p. 1333, 12 punktą ir 2010 m. kovo 16 d. Sprendimo *Olympique Lyonnais*, C-325/08, Rink. p. I-2177, 27 punktą). Profesionalių ar pusiau profesionalių futbolo žaidėjų veiklos atveju taip yra tuomet, kai jie vykdo apmokamą veiklą arba atlygintinai teikia paslaugas (1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Bosman*, C-415/93, Rink. p. I-4921, 73 punktas).
- 46 Kaip iš esmės nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, specifinėje byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Feryn*, buvo nagrinėjami vieno iš bendrovės *Feryn NV* direktorių, kuris, kaip matyti iš byloje, kurioje priimtas minėtas sprendimas, suformuluotų prejudicinių klausimų, turėjo įgaliojimus lemti šios bendrovės įdarbinimo politiką, pareiškimai (žr. minėto Sprendimo *Feryn* 2, 16, 18 ir 20 punktus).
- 47 Tačiau iš minėto Sprendimo *Feryn* negalima suprasti, kad norint nustatyti, ar egzistuoja „faktinės aplinkybės, leidžiančios daryti prielaidą dėl diskriminacijos“ pagal Direktyvos 2000/78 10 straipsnio 1 dalį, būtina, kad pareiškimų dėl konkrečios įstaigos įdarbinimo politikos autorius turėtų įgaliojimus tiesiogiai apibrėžti šią politiką arba įpareigoti šią įstaigą ar jai atstovauti įdarbinimo srityje.
- 48 Iš tiesų vien tai, kad tokių pareiškimų, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėje byloje, konkretus atsakovas nepadarė tiesiogiai, nebūtinai reiškia, jog nėra galimybės šios šalies atžvilgiu nustatyti „faktinių aplinkybių, leidžiančių daryti prielaidą dėl diskriminacijos“, kaip jos suprantamos pagal minėtos direktyvos 10 straipsnio 1 dalį, buvimą.
- 49 Iš to išplaukia, kad darbdavys atsakovas negali paneigti, jog egzistuoja aplinkybių, leidžiančių daryti prielaidą, kad jis vykdo diskriminacinę įdarbinimo politiką, vien nurodęs, kad pareiškimus, kurie leidžia daryti išvadą dėl homofobinės įdarbinimo politikos, padarė asmuo, kuris, nors ir teigia, kad vykdo svarbų vaidmenį valdant šį darbdavį, ir panašu, kad taip yra, teisiškai negali jo įpareigoti įdarbinimo srityje.
- 50 Esant tokiai situacijai, kokia susiklostė pagrindinėje byloje, tai, kad darbdavys aiškiai neteigė nepritariantis nagrinėjamiems pareiškimams, yra aplinkybė, į kurią bylą nagrinėjanti institucija gali atsižvelgti visapusiškai vertindama faktus.

- 51 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad visuomenės ar atitinkamų visuomenės sluoksnių suvokimas gali būti svarbus kriterijus visapusiškai vertinant pagrindinėje byloje nagrinėjamus pareiškimus (šiuo klausimu žr. 2007 m. balandžio 17 d. Sprendimo *AGM-COS.MET*, C-470/03, Rink. p. I-2749, 55–58 punktus).
- 52 Be to, kitaip, nei savo raštu ar žodžiu Teisingumo Teismui pateiktose pastabose leido suprasti CNCD, aplinkybė, kad profesionalaus futbolo klubas, kaip antai aptariamas pagrindinėje byloje, nepradėjo jokių derybų dėl homoseksualių laikomo sportininko įdarbinimo, nepašalina galimybės laikyti nustatytomis faktines aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl šio klubo vykdomos diskriminacijos.
- 53 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, į pirmąjį ir antrąjį klausimus reikia atsakyti, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalis ir 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad aplinkybės, kaip susiklosčiusios pagrindinėje byloje, gali būti laikomos „faktinėmis aplinkybėmis, leidžiančiomis daryti prielaidą dėl diskriminacijos“, kiek tai susiję su profesionalaus futbolo klubu, kai atitinkamus pareiškimus padarė asmuo, prisistatantis pagrindiniu šio klubo valdytoju ir žiniasklaidoje bei visuomenės tokiu laikomas, tačiau nebūtinai turintis įgaliojimus įpareigoti klubą ar atstovauti jam įdarbinimo srityje.

Dėl trečiojo klausimo

- 54 Pateikdamas trečiąjį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar tuo atveju, jei aplinkybės, kaip antai susiklosčiusios pagrindinėje byloje, laikytinos „faktinėmis aplinkybėmis, leidžiančiomis daryti prielaidą dėl diskriminacijos“ dėl seksualinės orientacijos profesionalaus futbolo klubui įdarbinant žaidėjus, taip pakoregavus įrodinėjimo pareigą, kaip numatyta Direktyvos 2000/78 10 straipsnio 1 dalyje, nereikalaujama įrodymo, kurio neįmanoma pateikti nepažeidžiant teisės į privataus gyvenimo gerbimą.
- 55 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad jei faktinės aplinkybės, leidžiančios daryti prielaidą, kad buvo diskriminacija, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, nustatytos siekiant veiksmingai įgyvendinti vienodo požiūrio principą, įrodinėjimo pareiga turi būti perkelta atitinkamiems atsakovams, kurie privalo įrodyti, kad šis principas nebuvo pažeistas (šiuo klausimu žr. 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Coleman*, C-303/06, Rink. p. I-5603, 54 punktą).
- 56 Tokiomis aplinkybėmis atsakovai tokį pažeidimą gali užginčyti kompetentingose nacionalinėse institucijose bet kokia teisių gynimo priemone, įrodę, kad jų įdarbinimo politika pagrįsta su jokia diskriminacija dėl seksualinės orientacijos nesusijusiais veiksniais.
- 57 Norint paneigti paprastą prielaidą, kurios buvimas gali kilti iš Direktyvos 2000/78 10 straipsnio 1 dalies, nebūtina, kad atsakovas įrodytų, jog atitinkamos seksualinės orientacijos asmenys buvo anksčiau įdarbinti, nes tokiu reikalavimu iš tiesų tam tikromis aplinkybėmis būtų galima pažeisti teisę į privataus gyvenimo gerbimą.
- 58 Atliekant visapusišką vertinimą, o tai padaryti turi bylą nagrinėjanti nacionalinė institucija, diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos apraiška gali būti paneigta pateikiant nuoseklių įrodymų. Kaip iš esmės nurodė *Accept*, tokie įrodymai galėtų būti visų pirma atitinkamo atsakovo reakcija, t. y. aiškus nepritarimas viešiams pareiškimams, kuriais pasireiškė diskriminacija, ir aiškių priemonių buvimas šios bylos šalies įdarbinimo politikos srityje tam, kad būtų užtikrintas vienodo požiūrio principo laikymasis, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2000/78.
- 59 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti, jog Direktyvos 2000/78 10 straipsnio 1 dalis aiškinama taip, kad tuo atveju, jei aplinkybės, kaip antai susiklosčiusios pagrindinėje byloje, laikytinos „faktinėmis aplinkybėmis, leidžiančiomis daryti prielaidą dėl diskriminacijos“ dėl seksualinės

orientacijos profesionalaus futbolo klubui įdarbinant žaidėjus, toks įrodinėjimo pareigos koregavimas, kaip numatytasis Direktyvos 2000/78 10 straipsnio 1 dalyje, nereiškia, kad reikalaujama įrodymo, kurio neįmanoma pateikti nepažeidžiant teisės į privataus gyvenimo gerbimą.

Dėl ketvirtąjo klausimo

- 60 Pateikdamas ketvirtąjį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 2000/78 17 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos konstatavus diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos galima skirti tik įspėjimą, koks buvo skirtas pagrindinėje byloje, kai diskriminacija konstatuojama pasibaigus šešių mėnesių senaties terminui, skaičiuojamam nuo faktinių aplinkybių susiklostymo.
- 61 Direktyvos 2000/78 17 straipsniu valstybėms narėms suteikiama teisė nustatyti sankcijų, taikytinų už nacionalinių nuostatų, priimtų pagal šią direktyvą, pažeidimus, sistemą ir imtis visų priemonių, būtinų tokių sankcijų taikymui užtikrinti. Nors šiame straipsnyje nenustatomos konkrečios sankcijos, jame patikslinta, jog sankcijos, taikytinos už nacionalinių nuostatų, priimtų pagal šią direktyvą, pažeidimus, turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios.
- 62 Byloje, kur asociacija, turinti įgaliojimus pagal įstatymą, prašo, kad būtų pripažinta diskriminacija pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalį ir už ją būtų nubausta, sankcijos, kurios turi būti numatytos nacionalinėje teisėje pagal šios direktyvos 17 straipsnį, turi būti taip pat veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios, įskaitant atvejus, kai nėra identifikuojamo nukentėjusiojo (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Feryn* 38 ir 40 punktus).
- 63 Remiantis tuo darytina išvada, kad sankcijų sistema, kuri nustatyta siekiant perkelti Direktyvos 2000/78 17 straipsnį į valstybės narės vidaus sistemą, kartu su priemonėmis, kurių imtasi norint įgyvendinti tos pačios direktyvos 9 straipsnį, turi visų pirma užtikrinti veiksmingą ir efektyvią pagal ją turimų teisių gynybą (pagal analogiją, be kita ko, žr. 1997 m. balandžio 22 d. Sprendimo *Draehmpaehl*, C-180/95, Rink. p. I-2195, 24, 39 ir 40 punktus). Sankcijų griežtumas turi atitikti pažeidimų, už kuriuos jos skiriamos, sunkumą ir visų pirma užtikrinti realų atgrasomąjį poveikį (šiuo klausimu žr., be kita ko, 1994 m. birželio 8 d. Sprendimo *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, C-383/92, Rink. p. I-2479, 42 punktą bei minėto Sprendimo *Draehmpaehl* 40 punktą), nepažeidžiant bendrojo proporcingumo principo (šiuo klausimu žr. 2003 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Lindqvist*, C-101/01, Rink. p. I-12971, 87 ir 88 punktus bei 2007 m. liepos 5 d. Sprendimo *Nttonik ir Pikoulas*, C-430/05, Rink. p. I-5835, 53 punktą).
- 64 Bet kuriuo atveju negali būti laikoma, kad Direktyva 2000/78 teisingai ir veiksmingai įgyvendinama nustačius visiškai simbolinę sankciją.
- 65 Šioje byloje iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad Vyriausybės nutarimo Nr. 2/2001 13 straipsnio 1 dalyje numatytas šešių mėnesių senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo faktinių aplinkybių susiklostymo dienos, o Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 20 straipsnyje numatytas vieno metų senaties terminas pradedamas skaičiuoti tuo pačiu metu. Iš to matyti, kad asmuo gali pagal teisės aktus pateikti CNCD skundą dėl diskriminacijos, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2000/78, per laikotarpį trunkantį nuo šešių iki dvylikos mėnesių nuo aplinkybių, dėl kurių pateikiamas skundas, susiklostymo, nors pagal CNCD pasirinktą nacionalinės teisės aiškinimą Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 26 straipsnio 1 dalyje numatyta sankcija nebetaikoma. Bet kuriuo atveju iš Teisingumo Teismui pateiktų pastabų matyti, kad net jei skundas pateikiamas daug anksčiau, nei pasibaigia šešių mėnesių terminas ir nepaisant Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 20 straipsnio 7 dalies nuostatų, gali būti, kad CNCD sprendimas dėl kaltinimo, susijusio su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos, bus priimtas tik tada, kai šešių mėnesių terminas bus pasibaigęs.

- 66 Esant tokioms situacijoms, kaip visų pirma matyti iš šio sprendimo 17, 21 ir 35 punktų, CNCD praktikoje, kad ir koks būtų jos konstatuotos diskriminacijos sunkumo laipsnis, skiriama sankcija yra ne Vyriausybės nutarime Nr. 137/2000, kuriuo perkeliama Direktyva 2000/78 į nacionalinę teisę, numatyta bauda, bet bendrojoje nacionalinėje teisėje numatyta nepiniginė sankcija, kuri iš esmės apima įspėjimą žodžiu arba raštu ir „nurodymą laikytis teisės nuostatų“.
- 67 Visų pirma prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar tokiomis aplinkybėmis, kokios nurodytos pirmesniame šio sprendimo punkte, atitinkami asmenys, turintys suinteresuotumą pradėti procedūras, galėtų taip neryžtingai remtis pagal nacionalinės teisės aktus, kuriais perkeliama Direktyva 2000/78, turimomis teisėmis, kad sankcijų sistema, nustatyta norint ją perkelti, neturėtų realaus atgrasomojo pobūdžio (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Draehmpaehl* 40 punktą). Kalbant apie atgrasomąjį sankcijos poveikį, reikia nurodyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų prireikus atsižvelgti ir į galimą atitinkamo atsakovo recidyvinį elgesį.
- 68 Žinoma, vien tai, kad atitinkama sankcija nėra iš esmės piniginė, nebūtinai reiškia, kad ji visiškai simbolinė (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Feryn* 39 punktą), ypač jeigu ji tinkamai paviešinta ir tuo atveju, jei nagrinėjant galimą ieškinį dėl civilinės atsakomybės palengvintų diskriminavimo, kaip tai suprantama pagal minėtą direktyvą, įrodymą.
- 69 Tačiau šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar sankcija, kaip antai paprasčiausias įspėjimas, yra tinkama esant tokiai situacijai, kokia susiklostė pagrindinėje byloje (pagal analogiją žr. 1993 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimo *Marshall*, C-271/91, Rink. p. I-4367, 25 punktą). Šiuo klausimu vien tai, kad egzistuoja galimybė pareikšti ieškinį dėl civilinės atsakomybės pagal Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 27 straipsnį, kuriam taikomas trejų metų senaties terminas, negali kompensuoti šio teismo atsižvelgiant į šio sprendimo 66 punkte išdėstytą situaciją konstatuoto galimo nepakankamo sankcijos veiksmingumo, proporcingumo ar atgrasomojo pobūdžio. Iš tiesų, kaip per posėdį Teisingumo Teisme pažymėjo *Accept*, kai Direktyvos 2000/78 9 straipsnio 2 dalyje nurodyto tipo asociacija veikia ne konkrečių diskriminavimo aukų vardu, gali būti sunku įrodyti, kad ši asociacija patyrė žalos, kaip tai suprantama pagal atitinkamas nacionalinės teisės normas.
- 70 Be to, jei, kaip teigia *Accept*, paaiškėtų, kad sankcija, t. y. įspėjimas, Rumunijos teisės sistemoje iš principo skiriama už smulkius pažeidimus, remiantis šia aplinkybe būtų galima daryti prielaidą, jog ši sankcija neatitinka vienodo požiūrio principo, kaip jis suprantamas pagal minėtą direktyvą, pažeidimo sunkumo.
- 71 Bet kuriuo atveju reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, kai situacijai taikoma direktyva, nacionalinis teismas, taikdamas nacionalinės teisės aktus, turi juos aiškinti kuo labiau atsižvelgdamas į susijusios direktyvos formuluotę ir tikslą, kad būtų pasiektas joje numatytas rezultatas (šiuo klausimu žr., be kita ko, 1984 m. balandžio 10 d. Sprendimo *von Colson ir Kamann*, 14/83, Rink. p. 1891, 26 ir 28 punktus; 1990 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Marleasing*, C-106/89, Rink. p. I-4135, 8 punktą; 2005 m. kovo 10 d. Sprendimo *Nikoloudi*, C-196/02, Rink. p. I-1789, 73 punktą ir 2010 m. sausio 28 d. Sprendimo *Uniplex (UK)*, C-406/08, Rink. p. I-817, 45 ir 46 punktus).
- 72 Taigi, jei reikia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagrindinėje byloje turi visų pirma įvertinti, ar, kaip siūlo *Accept*, Vyriausybės nutarimo Nr. 137/2000 26 straipsnio 1 dalį galima aiškinti taip, kad Vyriausybės nutarimo Nr. 2/2001 13 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas šešių mėnesių terminas netaikomas 26 straipsnio 1 dalyje įtvirtintoms sankcijoms.
- 73 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti, jog Direktyvos 2000/78 17 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos, pripažinus diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos, kaip ji suprantama pagal šią direktyvą, galima skirti tik įspėjimą, koks buvo skirtas pagrindinėje byloje, kai diskriminacija

konstatuojama pasibaigus šešių mėnesių senaties terminui, skaičiuojamam nuo faktinių aplinkybių susiklostymo dienos, jei remiantis šiais teisės aktais dėl tokios diskriminacijos nebaudžiama pagal materialinės ir procesinės teisės normas, kurios suteikia sankcijai veiksmingą, proporcingą ir atgrasomąjį pobūdį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar tokie yra pagrindinėje byloje nagrinėjami teisės aktai, ir prireikus aiškinti nacionalinę teisę kuo labiau atsižvelgdamas į susijusios direktyvos tekstą ir tikslą, kad būtų pasiektas joje numatytas rezultatas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- ⁷⁴ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 2 straipsnio 2 dalis ir 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad aplinkybės, kaip antai susiklosčiusios pagrindinėje byloje, gali būti laikomos „faktinėmis aplinkybėmis, leidžiančiomis daryti prielaidą dėl diskriminacijos“, kiek tai susiję su profesionalaus futbolo klubu, kai atitinkamus pareiškimus padarė asmuo, prisistatantis pagrindiniu šio klubo valdytoju ir žiniasklaidoje bei visuomenės tokiu laikomas, tačiau nebūtinai turintis įgaliojimus įpareigoti klubą ar atstovauti jam įdarbinimo srityje.
2. Direktyvos 2000/78 10 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad tuo atveju, jei aplinkybės, kaip antai susiklosčiusios pagrindinėje byloje, laikytinos „faktinėmis aplinkybėmis, leidžiančiomis daryti prielaidą dėl diskriminacijos“ dėl seksualinės orientacijos profesionalaus futbolo klubui įdarbinant žaidėjus, toks įrodinėjimo pareigos koregavimas, kaip numatytasis Direktyvos 2000/78 10 straipsnio 1 dalyje, nereiškia, kad reikalaujama įrodymo, kurio neįmanoma pateikti nepažeidžiant teisės į privataus gyvenimo gerbimą.
3. Direktyvos 2000/78 17 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos, pripažinus diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos, kaip ji suprantama pagal šią direktyvą, galima skirti tik įspėjimą, koks buvo skirtas pagrindinėje byloje, kai diskriminacija konstatuojama pasibaigus šešių mėnesių senaties terminui, skaičiuojamam nuo faktinių aplinkybių susiklostymo dienos, jei remiantis šiais teisės aktais dėl tokios diskriminacijos nebaudžiama pagal materialinės ir procesinės teisės normas, kurios suteikia sankcijai veiksmingą, proporcingą ir atgrasomąjį pobūdį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar tokie yra pagrindinėje byloje nagrinėjami teisės aktai ir, prireikus, aiškinti nacionalinę teisę kuo labiau atsižvelgdamas į susijusios direktyvos tekstą ir tikslą, kad būtų pasiektas joje numatytas rezultatas.

Parašai.